
NOUTĂȚI LEGISLATIVE

Scurte comentarii asupra unor prevederi ale Legii nr. 199 din 2023 privind învățământul superior incidente asupra activității comisiilor de etică universitară

A short summary of some provisions of Law no. 199 of 2023 regarding higher education, applicable to the activities of university ethics commissions.

Cristina Mihaela SALCĂ ROTARU¹*

¹ Transilvania University of Brașov, Romania

* Correspondence: rotaruc@unitbv.ro

Citation: Salcă Rotaru, C.M. (2023). Scurte comentarii asupra unor prevederi ale Legii 199 din 2023 privind învățământul superior incidente asupra activității comisiilor de etică universitară. *Etică și Deontologie*. 3(1), 105-111 <https://doi.org/10.52744/RED.2023.01.11>

Publisher's Note: RED stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2021 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Rezumat: *Noua lege a educației învățământului superior, Legea 199 din 2023, este una din legile care au suscitât ample dezbateri în spațiul public din diverse motive, inclusiv cele privitoare la reglementarea eticii universitare. Ne este clar că erau necesare noi reglementări, legea anterioară (Legea 1 din 2011, încă în vigoare la momentul redactării prezentului studiu) având suficiente lacune care să determine o aplicare haotică, atât la nivel instituțional cât și la nivelul instanțelor de judecată, a normelor privind etica universitară. Prezentele comentarii pe marginea noilor reglementări deschid seria de articole privind noutățile legislative, printr-o primă prezentare a acelor reglementări care vizează aspectele cele mai importante din perspectiva funcționării comisiilor de etică. Sunt prezentate aspecte privind independența comisiilor și structura funcțională a acestora, regimul juridic actelor emise de comisie și noile sancțiuni aplicabile celor care încalcă normele de etică și deontologie universitară. Se constată că analize mai aprofundate ale acestor prevederi pot fi făcute doar după emiterea de către Guvern sau de către Ministerul Educației a actelor normative de punere în aplicare a legii.*

Cuvinte cheie: *Legea 199 din 2023, etică universitară, comisii de etică, sancțiuni, cod cadru.*

Abstract: *The new law on higher education, Law 199 of 2023, is one of the laws that have sparked wide debates in the public space for various reasons, including those regarding the regulation of university ethics. It is clear to us that new regulations were needed, as the previous law (Law 1 of 2011, still in force at the time of writing this study) had enough loopholes to determine a chaotic application, both at the institutional level and at the court level, of the rules regarding university ethics. These comments on the new regulations open the series of articles on legislative news, through a first presentation of those regulations that target the most important aspects from the perspective of the functioning of ethics commissions. Aspects regarding the independence of the commissions and their functional structure, the legal regime of the documents issued by the commission and the new sanctions applicable to those who violate the norms of university ethics and deontology are presented. It is noted that more in-depth analyzes of these provisions can only be made after the issuance by the Government or the Ministry of Education of the normative acts implementing the law.*

Keywords: *Law 199 of 2023, University Ethics, Ethics Commissions, Sanctions, Framework Code*

1. Aspecte generale

Prezentăm în numărul anterior al revistei o analiză a reglementărilor din proiectul de lege privind învățământul superior (Salcă Rotaru, 2023), proiect guvernamental care nu a fost dus la final ca urmare a schimbărilor politice de guvernare la nivelul Ministerului Educației. Având în vedere inclusiv opiniile noastre exprimate, de-a lungul timpului (Manea & Salcă Rotaru, 2019; Salcă Rotaru & Manea, 2021a; Salcă Rotaru & Manea, 2021b), cu privire la modificările necesare ale legislației pentru buna funcționare a Comisiilor de etică de la nivelul instituțiilor de învățământ superior (IIS), putem afirma că noua lege a educației, adoptată de Parlament prin inițiativa Guvernului, pentru învățământul superior – Legea nr. 199 din 4 iulie 2023 (LIS), ne-a surprins în mod plăcut (Lege, 2023). Nu știm dacă au avut efect prezentarea propunerilor elaborate în Grupul de lucru constituit la nivel de CEMU în fața principalilor actori ai educației naționale (UEFISCDI, 2021), însă cert este că în noua lege regăsim majoritatea acestor propuneri, inclusiv dintre cele referitoare la armonizarea legislațiilor educației cu cele ale cercetării.

Ca și până acum, în scurta prezentare și analiză a legii, ne vom apleca doar asupra aspectelor privind rolul și atribuțiile comisiilor de etică de la nivelul IIS. Ca remarcă generală, eticii și deontologiei universitare îi sunt alocate, în principal, un număr de 14 articole, regăsite în Capitolul XX al Titlului I, de la articolul 161 la articolul 174. La acestea se pot adăuga și alte articole incidente cum ar fi art. 18 care stabilește prevederile minime și obligatorii ale Codului de etică, art. 28 care la alin. 10 prevede obligativitatea includerii aspectelor de etică a cercetării în discipline de etică și integritate academică în cadrul programele de studii de scurtă durată, licență și masterat, și pentru programele de pregătire individuală din ciclul III de studii universitare de doctorat, iar exemplele pot continua.

Se observă o limitare, de altfel corectă, a aplicării prevederilor Legii 206 din 2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare în învățământul superior (Lege, 2004), însă, pentru o bună coordonare între aceste două acte normative, o parte a prevederilor privind încălcările de etică, sunt preluate în Legea nr. 199/2023. La nivel de IIS, Legea nr. 206/2004 rămâne aplicabilă doar pentru activitățile de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și de inovare ale personalului încadrat doar pentru activitățile de cercetare-dezvoltare, pe funcțiile de cercetători. În acest sens sunt și prevederile art. 199 alin. (3) din noua lege. Prin urmare, cadrelor didactice care desfășoară, pe lângă activitatea de predare și activități de cercetare și diseminare a cercetării, le sunt aplicabile doar prevederile Legii nr. 199/2023, care după cum am mai spus, pentru aceste aspecte preia prevederile Legii nr. 204/2006.

2. Aspecte concrete ale legii care vizează comisiile de etică

Poate cel mai important element de noutate se regăsește la art. 162 alin. (2), în cadrul căruia, în teza a doua, este prevăzută cu claritate independența comisiei de etică.

Legat de componența comisiilor de etică, un alt element de noutate al legii, care aduce clarificări și cu privire la comisiile de etică a cercetării, comisii care anterior nu se regăseau reglementate dar existau în activitatea universităților, în cadrul LIS, la art. 162 alin. (3) se arată că:

„În cadrul comisiei de etică universitară funcționează o subcomisie dedicată eticii cercetării. Aceasta urmărește implementarea politicilor de etică în cercetare, în conformitate cu reglementările eticii cercetării științifice, care trebuie să acopere următoarele aspecte: publicarea și autoratul, respectarea demnității participanților la cercetare, gestionarea datelor de cercetare, colaborarea, conflictele de interese, fraudă, asigurarea unor medii eficiente de cercetare, respectiv prevenirea prejudiciului în cercetare și inovare.”

Va fi interesant de urmărit modalitatea de organizare a unei astfel de comisii largite, inclusiv din perspectiva procedurilor și a documentelor emise, deoarece aceste noi prevederi vor unifica cele două comisii, în cazul în care ele existau separat la nivel IIS.

O prevedere care vine în ajutorul comisiilor de etică, pentru a facilita necesitatea practică a prezenței unor specialiști în anumite domenii, în cazul în care aceștia nu se regăsesc în componența aleasă, este cea prevăzută la 162 alin. (7), unde se arată că:

„La ședințele comisiei de etică universitară pot participa diferite persoane în calitate de invitați, printre care și consilierul juridic al instituției.”

Și aici vor trebui identificate cele mai bune practici și proceduri pentru determinarea situației în care aceste persoane pot fi invitate, rolul lor în cadrul comisiei și a opiniilor acestora în cadrul hotărârilor luate, având în vedere principiul răspunderii instituționale.

Cu privire la atribuțiile comisiilor, sunt introduse noi prevederi, acestea trebuind să realizeze „activități de prevenire cu privire la încălcarea normelor de etică și deontologie universitară” (art. 163, lit. f)) și să „monitorizează desfășurarea cursurilor de etică și integritate academică” (art. 163, lit. g)). Dacă prima obligație nu prezintă dificultăți, ci doar va releva importanța dată comisiei de către structurile de conducere a IIS, cea de a doua, poate naște multe discuții și dispute prin corelare cu independența obișnuită a cadrul didactic cu privire la activitatea sa didactică – stabilirea fișei disciplinei. Și aici vor fi necesare prevederi clare care să nu contravină cu nici unul dintre principiile generale ale legii.

Încadrarea clară, în regimul juridic actelor administrative, a actelor (hotărârilor) emise de comisia de etică (art. 171 alin. (10)), rezolvă una din marile probleme ale activității comisiilor de etică ajunse în momentul final al adoptării hotărârii de sancționare. Legea nr. 1/2011 nu stabilea regimul juridic al acestor acte, ceea ce a dus la mari diferențe de aplicare a procedurilor și de stabilire a instanței competente în caz de contestare a măsurilor dispuse prin hotărârile comisiei, putând fi incidente, așa cum am mai arătat, atât prevederile Codului administrativ cât și cele ale Codului muncii (Lege, 2011). Anteriorul proiect de lege, asupra căruia am făcut discuții, stabilea ca regim juridic aplicabil cel al dreptului muncii (Proiect, 2022). Apreciem, din motive larg dezbătute în articole anterioare (Manea & Salcă Rotaru, 2019; Salcă Rotaru & Manea, 2021a; Salcă Rotaru & Manea, 2021b; Slabu, 2022), noua viziune a legii care aduce un plan de egalitate între faptele neetice ale unui cadru didactic cu cele ale unui student/masterand/doctorand. Bineînțeles, acestui regim juridic îi sunt specifice anumite principii și proceduri, care vor trebui bine cunoscute de către comisiile de etică. O întrebare se naște, dacă pentru activitatea comisiei de etică, prin componenta atribuită subcomisiei de etică a cercetării, regimul juridic al actelor emise este același.

Cu privire la sancțiunile pe care le poate aplica comisia de etică (art. 172, alin. (3)), persoanelor care ocupă funcții didactice:

- dispăre sancțiunea diminuării salariului de bază, cumulată, când este cazul, cu indemnizația de conducere, de îndrumare și de control, prevăzută de Legea nr. 1/2011 la art. 318 lit. b).
- este stabilit un interval clar de la 1-5 ani pentru sancțiunea cu suspendarea dreptului de înscriere la un concurs pentru ocuparea unei funcții superioare ori a unei funcții de conducere sau ca membru în comisii de concurs, dar se

elimină sancțiunea cu suspendarea dreptului de a membru în comisii de doctorat, de master sau de licență;

- se introduce sancțiunea interzicerii, pentru o perioadă determinată, a accesului la finanțare din fonduri publice competitive;
- se introduce sancțiunea retragerii și/sau corectării tuturor lucrărilor publicate prin încălcarea normelor de etică și deontologie universitară;
- se fac modificările corespunzătoare cu prevederile art. 171 alin. (10) și cele ale art. 199 alin. (1), în sensul că, cea mai gravă sancțiune pe care o poate aplica comisia de etică este „destituirea din funcția didactică sau de cercetare”, comparativ cu prevederea din Legea nr. 1/2011 care stabilea ca sancțiune maximală „desfacerea disciplinară a contractului de muncă” (art. 318 lit. e). Alinierea prevederilor ia în considerare faptul că „prin personal didactic titular se înțelege personalul didactic care ocupă o funcție didactică într-o instituție de învățământ superior” (art. 199 alin. (1)). Readucem aminte că anteriorul proiect de lege elimina cu totul acest tip de sancțiune.

În afara cadrelor didactice, codul de etică se aplică și studenților, studenților-doctoranzi, cercetătorilor postdoctoranzi și alte categorii de cursanți, ultimele două fiind categorii nou introduse prin actuala lege. Sancțiunile aplicabile acestora sunt prevăzute separat, în virtutea faptului că relațiile lor contractuale cu IIS sunt altele decât contractul de muncă, și anume contractul de studii. Noutăți regăsim și în cadrul acestor categorii de sancțiuni, în sensul că este nou introdusă sancțiunea anulării rezultatelor evaluărilor (art. 174, alin. (3), lit. b).

Sunt duse modificări și cu privire la termenele incidente în procedura de cercetare desfășurată de comisia de etică, în sensul că termenul de soluționare a sesizărilor aduse în fața comisiei este acum clar prevăzut, el fiind stabilit la 45 de zile calendaristice de la primirea sesizării (art. 172 alin. (4)) coroborându-se astfel și cu caracterul de act administrativ al comisiei de etică, a cărei hotărâre nu mai este supusă altor aprobări/validări instituționale.

3. Importanța uniformizării procedurilor la nivel național

Necesitatea uniformizării la nivel național a procedurilor în fața comisiilor de etică, constituia un *must do* al noi legi. Existența a diferitelor proceduri, termene și modalități de constituire și funcționare a comisiilor, constituia un impediment al realizării unui climat etic și a unei culturi etice la nivelul IIS (Drăghici & Ilie, 2021; Ivan & Slabu, 2021; Sinaci, 2023;). Astfel, noua lege vine și de data aceasta în ajutorul comisiilor de etică, prin aceea că se vor elabora la nivel național:

- Codul-cadru de etică și deontologie universitară, ce va fi aprobat prin hotărâre a Guvernului (art. 161, alin.(2), lit. a) și
- Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a comisiilor de etică universitară care va fi aprobat prin ordin al ministrului educației, după consultarea CNEMU (art. 165, alin. (1)).

În baza acestora, dar și cu aplicarea principiului autonomiei IIS, comisiile de etică universitară vor contribui cu propuneri la elaborarea Codului de etică și deontologie universitară și vor elabora regulamentele de organizare și funcționare proprii, care se aprobă prin hotărârea senatului universitar. Mai mult, se impune luarea în considerare a: (i) standardelor și liniilor directoare privind managementul eticii din cadrul viitoarei Metodologiei de evaluare externă, a standardelor, a standardelor de referință și a listei indicatorilor de performanță, aprobată prin hotărâre a Guvernului (art. 161, alin.(2), lit. c); (ii) normelor de etică și deontologie profesională prevăzute în alte acte normative aplicabile personalului instituțiilor de învățământ superior (art. 161, alin.(2), lit. e), și a (iii) reglementărilor internaționale cu incidență în domeniu, la care România este parte (art. 165, alin. (1)).

4. Concluzii

Bineînțeles că prevederile amintite precum și celelalte care nu au fost discutate încă, referitoare la tipurile de fapte neetice, la legăturile dintre comisiile de etică și comisiile consultative de la nivel național necesită discuții mai aprofundate, însă, considerăm că acestea vor fi oportune doar după apariția Codului-cadru de etică și deontologie universitară și al Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a comisiilor de etică universitară.

Amintim că, așa cum prevede și art. 261 alin. (1) din noua lege, Senatele universitare sunt obligate ca, în termen de un an de la intrarea în vigoare a prezentei legi, să definitiveze noua carte universitară, regulamentele și metodologiile de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ superior, în conformitate cu prezenta lege. Intrarea în vigoare a noii legi a educației pentru învățământul superior, Legea nr. 199/2023, va fi la data de 3 septembrie 2023.

Preconizăm că va fi necesar un minim de 6 luni pentru apariția reglementărilor anterior menționate, deoarece, Ministerul Educației are un termen de 8 luni de la data intrării în vigoare a legii pentru elaborarea metodologiilor, regulamentelor și a altor acte normative care decurg din aplicarea Legii nr. 199/2003 și emiterea de ordine al ministrului pentru aprobarea lor.

Referințe:

- Drăghici, T., & Ilie, O.A. (2021). Adaptarea climatului etic universitar, o necesitate în contextul pandemiei. *Revista „etică și Deontologie”*, 1(02), 31–40. <https://doi.org/10.52744/RED.2021.02.04>
- Ivan, A. S., & Slabu, E. (2021). Considerații privind aplicarea normelor de etică în activitatea didactică universitară. *Revista „etică și Deontologie”*, 1(01), 18–24. <https://doi.org/10.52744/RED.2021.01.03>
- Lege. (2023). Legea nr. 199 din 2023 a învățământului superior. M.Of. nr. 614 din 5 iulie 2023.
- Lege. (2011). Legea educației naționale nr. 1 din 5 ianuarie 2011, M.Of. nr. 18 din 10 ianuarie 2011,
- Lege. (2004). Legea nr. 206 din 2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare în învățământul superior. M.Of. nr. 505 din 4 iunie 2004.
- Manea, L. & Salcă Rotaru, C.M. (2019) The Legal Regime of the Decisions of University Ethics Commissions in the Current Jurisprudential Interpretation, *Bulletin of the Transilvania University of Brasov. SERIES VII - SOCIAL SCIENCES AND LAW*, DOI: 10.31926/but.ssl.2019.12.61.3.5
- Proiect. (2022). Proiect Legea învățământului superior - România Educată, https://www.edu.ro/proiecte_legi_educatie_2022_consultare_publica
- Salcă Rotaru, C.M. & Manea, L., (2021a). De lege ferenda cu privire la reglementările cu impact asupra activității comisiilor de etică universitară. *Revista Etică și Deontologie*. 1(1), 32-43. <https://doi.org/10.52744/RED.2021.01.05>
- Salcă Rotaru, C. M. & Manea, L. (2021b). Propuneri de modificări legislative privind etica universitară: forma autorilor și forma aprobată de CEMU. *Revista Etică și deontologie*. 1 (1), 117-152. <https://doi.org/10.52744/RED.2021.01.14>
- Salcă Rotaru, C. M. (2023). Noua viziune privind comisiile de etică în proiectul de lege privind învățământul superior. *Revista Etică și Deontologie*, 2(2), 110–115. <https://doi.org/10.52744/RED.2022.02.09>
- Sinaci, M. (2023). Promovarea culturii etice în universități pentru dezvoltarea comportamentului etic. *Revista Etică și Deontologie”*, 2(2), 45–57. <https://doi.org/10.52744/RED.2022.02.03>
- Slabu, E. (2022). Răspunderea juridică pentru încălcarea îndatoririlor prevăzute de contractul de muncă și pentru încălcarea normelor de etică în activitatea universitară didactică și de cercetare. Individualizarea sancțiunilor aplicabile. *Revista Etică și Deontologie*, 2(01), 61–72. <https://doi.org/10.52744/RED.2022.01.07>
- UEFISCDI. (2021). Dezbateri națională cu privire la Codul de referință al eticii și deontologiei universitare – reglementare cadru privind codurile de etică universitară (de la momentul 2.38.00). Dezbateri națională cu privire la Codul de referință al eticii și deontologiei universitare – reglementare cadru privind codurile de etică universitară | Dezbateri națională cu privire la Codul de referință al eticii și deontologiei universitare – reglementare cadru privind codurile de etică universitară [...] | By UEFISCDI - Facebook | Facebook